

پوری سلطانی

نقش پژوهشی مرکز خدمات کتابداری

مقدمه

در سال ۱۳۴۷، مرکز خدمات کتابداری، با نام مرکز آماده سازی کتاب یا نبراک* به ابتکار وزارت علوم و آموزش عالی تأسیس و تشکیل شد. این مرکز، که در آسیا نخستین مرکز آماده سازی کتاب برای کتابخانه‌ها بود، از یکسو به منظور فراهم آوری، فهرست نویسی و آماده سازی کتاب و دادن هر گونه نظر مشورتی در باب توسعه و ترویج کتابخانه‌ها در سطحی تخصصی، و از سوی دیگر برای پژوهش در امر کتابداری و تهیه و پیشبرد طرحها و برنامه‌های کتابشناسی، بوجود آمد.

سال ۱۳۴۷، همزمان با تأسیس اولین دوره فوق لیسانس کتابداری در دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تهران نیز بود که اولین گروه دانشجویان کتابداری را، که همگی در کتابخانه‌ها کار می‌کردند، در سطحی تخصصی تربیت می‌کرد. از این گروه سیزده نفری تنها سه تن به مرکز آماده سازی کتاب پیوستند که نگارنده نیز از جمله آنان بود. در آن زمان، سوای این گروه سیزده نفری، تنها هشت کتابدار متخصص در ایران سرگرم به کار بودند که همگی تحصیل کرده خارج بودند. (یک نفر از فرانسه، دو نفر

از انگلستان و باقی از امریکا .

سازمان

در حال حاضر ، مرکز خدمات کتابداری از جمله مراکز چهارگانه مؤسسه تحقیقات و برنامه ریزی علمی و آموزشی است که خود از مؤسسات وابسته به وزارت علوم و آموزش عالی است . در حال حاضر این مرکز دارای شش بخش است که عبارتند از :

- ۱ . بخش رده بندی به سرپرستی خانم زهرا شادمان
- ۲ . بخش فهرست نویسی به سرپرستی خانم ماندانا صدیق بهزادی
- ۳ . بخش ترویج کتابداری به سرپرستی خانم شیرین تعاونی
- ۴ . بخش گزینش و سفارش کتاب به سرپرستی آقای شاهرخ افشاریناه
- ۵ . بخش کتابشناسی به سرپرستی آقای فرهادوزیری
- ۶ . گروه علوم کتابداری به سرپرستی خانم پوری سلطانی

کارمندان

راز توفیق مرکز خدمات کتابداری را باید در روش انتخاب و تربیت کارمندان آن جستجو کرد . در انتخاب کارمندان ، همیشه کوشش بر آن بوده است تا افراد تازه نفسی را که بتازگی دانشکده یا مدرسه را تمام کرده اند ، بر دیگران ترجیح دهند . و مهمترین هدف آموزش به کارمندان آن بوده است که خود را متعلق به خانواده مرکز و عضوی از اعضای آن بشمار آورند ، هنر تفاهم و مهربانی و عشق ورزیدن به یکدیگر را بیاموزند و بر این حقیقت وقوف یابند که انسان خوب بودن و الاثر از کتابدار ، محقق یا هاشمین نویس خوب بودن است . هر کتابخانه یا سازمان مشابه ، سوای توسعه کتابخانه ها به منظور ایجاد و افزایش عادت مطالعه و دانش مردم ، نقشی نهائی نیز در تصفیه و بالایش احساسات و عواطف انسانها و زدودن هر آن غبار و آلابشی که چهره

تفاهم و همدلی آنان را مکتدسازد، ایفا میکند .

توفیق آشکاری که بر این اساس به دست آمد خودگویای این واقعیت است که در فضای تفاهم و یگدلی، کارمندان به کارشان دل می بندند ، و با شوق و میلی فراوانتر و حس مسؤولیتی افزونتر ازدل و جان به کار میبردارند . تنها به سبب پرورش در چنین فضایی است که میزان کارهای انجام یافته در مرکز خدمات کتابداری بسا نوجه به کوتاهی مدت، هر بازدیدکننده خارجی را به تحسین و اعجاب واداشته است . و اگر بخاطر آوریم که یکنایک امور جدی و مهم شمرده شده اند و برای به انجام رساندن هر طرح و برنامه ای لااقل سه تا چهار سال وقت صرف شده است بیشتر به اهمیت این راه و روش واقف خواهیم شد .

در حال حاضر ۶۲ نفر کارمند در مرکز خدمات کتابداری به کار مشغول اند که بر حسب وظایف و درجات تحصیلی شان به قرار زیر اند :

۱۳ نفر	دیپلمه ماشین نویس
۱۵	دیپلمه دفتری
۱۹	لیسانسیه
۱۴	فوق لیسانس کتابداری و غیره
۱	صاحب مدرک دکترا

از ۱۹ تن لیسانسیه ، ۸ نفر دانشجوی دوره فوق لیسانس کتابداری هستند . از آنجا که مرکز از کارمندان خود انتظار دارد تا حد ممکن به تحصیلات خود ادامه دهند معمولاً داوطلبان لیسانسیه را پس از قبولی در امتحان فوق لیسانس کتابداری بخود میپذیرد ، بجز چهارتن ، بقیه اعضای متخصص مرکز ، تحصیلات خود را ضمن کار به پایان رسانده اند .

بر همین روال ، ماشین نویسان و کارمندان دفتری نیز همواره به شرکت در دوره های دست کم دو ساله کتابداری که در مدرسه ایران زمین تدریس میشد (و در

سال ۱۳۵۴ دوره چهارساله آن نیز افتتاح شد ، ترغیب و تشویق شده اند . در حال حاضر ۱۱ تن از دیپلمه های مرکز خدمات کتابداری در این مدرسه به تحصیل در رشته کتابداری مشغول اند . بالاخره کلید اعضای غیر متخصص مرکز باید در کلاسهای کارآموزی یکماهه ای که به طور تمام وقت از ساعت ۸ تا ۴ بعد از ظهر سالی دو بار در مرکز دایر می شود شرکت جویند و از عمده امتحان آن بر آیند .

وظایف

وظایف مرکز در دو نوع تحقیقاتی و خدماتی صورت مییابد .

اهم خدماتی که مرکز خدمات کتابداری عرضه میکند گزینش و سفارش کتاب ، رده بندی ، فهرست نویسی و آماده سازی و غیره است . برگذای فهرست نویسی مرکز خدمات کتابداری رانده تنها کتابخانه های ایرانی بلکه بسیاری از کتابخانه های خارجی نیز خریدارند . از دیگر خدمات مرکز خدمات کتابداری بر نامه ریزی و رایزنی در امور کتابخانه ها ، تعیین محل کتابهای مورد نظر ، (از طریق فهرستگان) دادن اطلاعات کتابشناسی و غیره است . و از همین رو مراجعان مرکز خدمات کتابداری عموماً کتابداران و کتابخانه ها هستند . در این گزارش سرپرست داختم بد نقش خدماتی مرکز خدمات کتابداری را نداریم و تنها از امور تحقیقاتی و پژوهشی آن نام میبریم .

امور پژوهشی مرکز خدمات کتابداری در درجه اول بر عهده گروه علوم کتابداری است . رؤسای بخشهای مرکز خدمات کتابداری که همگی از اعضای این گروهند ، کار پیاده کردن طرحها و سنجش و آزمایش نتایج آنها را در بخشهای خود بر عهده دارند . بدیهی است که بیشتر این بررسیها و پژوهشها مستمر و دائمی دارند . تا زمان تأسیس مرکز خدمات کتابداری ، هیچ تحقیق و بررسی مهم و دامنهداری در کتابداری ایران انجام نگرفته بود . هشت کتابدار متخصص آن زمان ، که سه نفرشان بتازگی به ایران

آمده بودند، همه در کتابخانه‌های مختلف پراکنده بودند و معمولاً بیش از يك شغل داشتند. و چنان خاطر گرفتار و دل مشغولی داشتند که فرصت و فراغت مطالعه و پژوهش نداشتند. با این حال، کارهای پراکنده‌ای چون گسترش ادبیات، زبان، جغرافیا و تاریخ ایران در جدول دیوبی و گاه به دست افراد غیر کتابدار صورت گرفته بود. چه هر کتابدار ایرانی به محض دست زدن به کار فهرست نویسی متوجه کمبودهای سیستم رده‌بندی در مورد رده‌های مربوط به تاریخ، ادب، و فرهنگ کشور خود می‌شد. اما طرز تدوین این رده‌بندی‌هایی رویه و غیر اصولی بود چه به سبب نیازهای آنی يك کتابخانه، با شتاب فراوان فراهم شده بود.

کار مرکز خدمات کتابداری با سفارش کتاب برای مرکز مدارك علمی (ایرانداك*) آغاز شد. (تأسیس مرکز مدارك علمی نیز چون مرکز خدمات کتابداری از ابتکارهای وزارت علوم و آموزش عالی بود). با رسیدن اولین بسته‌های کتاب، نوبت به فهرست نویسی رده‌بندی رسید. پس مرکز خدمات کتابداری دومین مرحله خدمات خود را آغاز کرد. زمانی که همه کتابخانه‌های ایران، بجز کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران، از رده‌بندی دیوبی استفاده می‌کردند، مرکز مدارك علمی روش رده‌بندی کتابخانه‌کنگره امریکان را برای کتابخانه خود در نظر گرفت. چیزی نگذشت که مرکز خدمات کتابداری بر آن شد تا بر گه‌های فهرست نویسی کتابهای مرکز مدارك علمی را تکمیل کند و برای فروش در اختیار کتابخانه‌های دیگر بگذارد. از آنجا که مرکز خدمات کتابداری، نشریاتی چون فهرستگان امریکان (National Union Catalog) و کتابشناسی ملی بریتانیا (British National Bibliography) و بسیاری از منابع مشابه دیگر را مشترك بود و در اختیار داشت، فهرست نویسی کتابهای انگلیسی و خارجی را نیز با جستجو از این منابع انجام میداد.

کتابهای فارسی

این واقعیت که کتابهای فارسی باید به فارسی فهرست نویسی شود بسی تردید فو لیست که جمله کتابداران یکصدا بر آنند، پس، مقرر شد که بر خلاف روش کتابخانه کنگره، کتابهایی که به زبانهای دیگر نوشته شده اند به فارسی حرف به حرف نویسی شوند (کتابخانه کنگره همه کتابها را به انگلیسی فهرست نویسی میکند و با حرف به حرف نویسی سرشناسه آنها، همه را در یک فهرست گرد میآورد). پس، همچنانکه معمول اکثر کتابخانههای ایران بود، کتابهایی که با خطوط مشابه فارسی، چون عربی، اردو، و ترکی قدیم نگاشته شده بودند، به زبان اصلی فهرست نویسی شدند و برگدهایشان همراه با برگههای فارسی در یک برگدان آرایش یافتند و اما سرشناسه کتابهایی که با الفبای متفاوت با الفبای عربی (ولایتین به معنی اعم) نوشته شده اند، همگی طبق قواعد فهرست نویسی انگلو-امریکن^۱، به الفبای لاتین حرف به حرف نویسی میشدند. در نتیجه بدیهی است که مجموعه تمام کتابخانههای ایران باید در دو بخش فارسی و لاتین با برگدهای عمومی جداگانه منظم شود.

شوشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
طرحهای پژوهشی

مجله علمی علوم انسانی

۱- نشانه پدیدآور (Author mark)

دست زدن به کار فهرست نویسی نیازی مبرم به وجود سیستمی برای دادن نشانه پدیدآور به مؤلفان ایرانی بوجود آمد چنانکه بتواند جوابگوی فهرست نویسی کتابهای کتابخانه ای با حجم مرکز مدارک علمی باشد. پس فوراً گروه کوچکی به قصد ایجاد سیستمی برای نشانه مؤلفان فارسی زبان تشکیل شد. در این مورد پژوهشهای

1. Anglo - American Cataloging Rules (Chicago : American Library Association , 1967.)

لازم به عمل آمد و روشهای کتابخانه کنگره، رانگانانان و کاتر، مورد مطالعه و بررسی کامل قرار گرفت. سرانجام کمیته بدینجا رسید که باید بر مبنای جدول سه رقمی کاتر- سن برن، جدول مشابهی به وجود آید تا با رده بندی دیویی به کار رود. چه، بدکار بستن این روش برای کتابداران غیر متخصص، به ویژه کتابداران کتابخانه های عمومی و مدارس از همه آسانتر بود. از آنجا که یکی از دانشجویان فوق لیسانس کتابداری قبلاً رساله خود را در این مورد نوشته بود، از طرف گروه دعوت شد تا رساله خود را با همکاری ایشان باز نویسی و ویرایش کند. حاصل این کوشش به بخش فهرست نویسی فرستاده شد تا در عمل مورد تجربه و آزمایش قرار گیرد. به این ترتیب این طرح در عرض یک سال عملاً مورد بررسی و ویرایش قرار گرفت و نتیجه نهائی انتشار یافت. بعدها، جدول نشانه مؤلف دیگری بر مبنای سیستم نشانه مؤلف کتابخانه کنگره برای مؤلفان ایرانی پرداخته شد. این بار دیگر کار چون گذشته دشوار نبود. چه، با مطالعات و بررسیهای قبلی، (از جمله بررسی تعداد نامهای فارسی و عربی و نیز تعداد نام نویسندگان خارجی که آثارشان به فارسی ترجمه شده و بخش آنها در حروف الفبا) راه عمل هموار شده بود.

۲- قواعد فهرست نویسی

ناکار فهرست نویسی حتی الامکان با قواعد بین المللی همگام و هماهنگ شود، قواعد فهرست نویسی انگلو- امریکن برای فهرست نویسی کتابهای فارسی و خارجی برگزیده شد. با وجود بهر مندی از یک زبان ملی واحد، دیگر به کار گرفتن قواعد انگلو- امریکن چندان دشوار نبود. مهم و مشکل، تعیین شناسه برای نام کسانی بود که قبل از سال ۱۳۰۴ (۱۹۲۵ - ۶۲۱) اثری به وجود آورده اند و نام

۱- نگاه کنید به مقدمه: امیر مسعود نیکبخت جم، نشانه مؤلف فارسی، جدول

سه رقمی، مبتنی بر کاتر سن برن تجدید نظر شده در مرکز خدمات کتابداری، (تهران:

مؤسسه تحقیقات و برنامه ریزی علمی و آموزشی، مرکز خدمات کتابداری، ۱۳۵۰)

خانوادگی مشخصی ندارند. پس کتاب ناصر شریفی^۱ مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت و مهمترین قاعده از آن گرفته شد که می‌گفت: «مشهورترین جزء نام (یا نام اشهر) را به جای نام خانوادگی بگیرد و نام کوچک و نام پدر را بدان بیفزاید.» اما به زودی روشن شد که قواعد ناصر شریفی جوابگوی نیازهای فهرست نویسی فارسی نبود.

تعیین نام اشهر یا مشهورترین جزء نام، خود موضوع طرحی پژوهشی تواند بود. چه باید لافل به بیش از ۶۰ منبع مختلف مراجعه کرد و کتابهای قدیمی را که به عربی و فارسی درباره مؤلف مطلبی دارند زیر و رو کرد تا بتوان نام صحیح و ارجاعهای مربوط به آن را به دست آورد. همه این اسامی و ارجاعها هم اکنون در فهرست مستند مؤلف مرکز خدمات کتابداری نگهداری و یسافت می‌شود. در زیر نمونه‌ای از یک برگه مؤلف مشاهده میشود.

صبا، فتحعلی بن محمد، دیوان ملك الشعراء فتحعلیخان صبا، ۱۳۴۱ هـ	۲۳۸-۵ اف.
از صبا تا نبیا (صبا، فتحعلی خان کاشانی متخلص به صبا بسر آقا محمد) ج. ۱، ص. ۲۰-۲۹	۸۰ ک.
فرهنگ ادبیات فارسی، ص. ۳۱۵	۹ ن.
ریحانه الارض (احتماب الممالک) ج. ۳، ص. ۴۱	۱۱ ن.
فرهنگ سخنوران (اصبای کاشانی) ص. ۳۳۰	۱۲ ن.
(ادامه روی برگه بعد)	○

ش - ۱

۱- ناصر شریفی، فهرست کردن آثار فارسی (شیکساگو) : انجمن کتابداران

صبا، فتحعلی بن محمد . . .

(برگه ۲۰)

ن.ت.ا. مجمع الفصحی (صبا کاشانی) ج ۵۰. ص. ۵۲۲

ن.ت.ا. کتاب در دست فهرست^۱

x صبا کاشانی ، ۱۱

x فتحعلی بن محمد

x فتحعلیخان صبا ، ۱۱

x احتماب المالک ، ۱۱

ش - ۲ (بقیه برگه)

- ۱- نام اشهر
- ۲- نام کوچک
- ۳- حرف ربط
- ۴- نام کوچک پدر
- ۵- تاریخ وفات
- ۶- عنوان اولین کتابی که از مؤلف در مرکز خدمات کتابداری فهرست نویسی شده
- ۷- تاریخ نشر کتاب
- ۸- علامت اختصاری برای نام
- ۹- علامت اختصاری برای تاریخ
- ۱۰- منابعی که مورد مراجعه قرار گرفته‌اند شامل عنوان منبع، نام مؤلف مطابق مدخلی که در منبع داده شده (در پراگمتر) شماره جلد، شماره صفحه و غیره
- ۱۱- ارجاعهای لازم

هم اکنون در مرکز خدمات کتابداری بیش از ۱۳ هزار برگه مستند مؤلف نگهبانی می شود که در آینده به چاپ خواهد رسید .

در مورد قواعد تعیین و تشخیص نام نویسندگان معاصر نیز دستکاریها و تجدید نظرهایی در قواعد فهرست نویسی انگلو- امریکن انجام گرفته که به شرح زیرند :

الف - زنان شوهر دار (قاعده B ۳b ۴۶)

ب - نجبا و اشراف و خاندانهای سلطنتی (قاعده B ۴۷ و B ۴۹)

پ - اولیاء و انبیاء و قدیسان (برابر با قاعده C ۴۹)

ت - نامهای خانوادگی مرکب یا دارای دو جزء که با خط تیره جدا شده اند .

ث - شارح یا مآثرین (قواعد شماره ۱۱ و ۲۳۵) . مرکز خدمات کتابداری قواعدی در مورد شرح و حاشیه نویسی بر آن افزوده است .

ج - عنوانهای متجسس الشکل (قواعد ۱۰۱ ، ۱۰۲ و غیره)

و کاربرد آن در مورد کتابهای فارسی نیز در مرکز خدمات کتابداری مورد مذاقه و مطالعه قرار گرفته است که حاصل آن در کنفرانس میزگردی باقلائی ۱۹۷۳ در گرونوبل توسط زهرا شادمان سرپرست بخش رده بندی بر حاضران عرضه شد که به قول غیر رسمی یونسکو به همکاری ویاری برای اعمال ISBD در مورد آثار فارسی و عربی انجامید . اگر چه تاکنون اقدامی در این زمینه صورت نگرفته است .

۳- سازمانها و مؤسسات

تعیین نامهای یکدست و یکسان برای مؤسسات و سازمانها ؛ خاصه سازمانهای دولتی ، از کارهای مهم و دشوار فهرست نویسی فارسی است . اما از آنجا که مرکز خدمات کتابداری همواره بامشغلی مشکلات فوری و فوئی روبرو بود ، فرصت پرداختن بدان تاریخ پیش نیامده بود . تا آنکه در سال ۱۳۵۳ به خانم مهوش بهنام که در آن زمان دانشجوی فوق لیسانس کتابداری بود ، پیشنهاد شد تا رساله خود را در این باب بنویسد . این پیشنهاد به تصویب شورای دانشکده رسید و خانم شادمان نظارت آنرا به عهده گرفت . رساله تحت عنوان «فهرست مستند اسامی مؤسسات و سازمانهای دولتی ایران»

به پایان رسید و به تصویب و قبول درآمد . با اینهمه هنوز کار پایان نیافته و دائماً مورد ویرایش و تجدید نظر قرار میگیرد تا سرانجام پس از تکمیل به چاپ برسد . هم اکنون این رساله دارای یکپنجاه مدخل با ارجاعهای لازم است . در زیر نمونه‌های از یک مدخل توصیفی نشان داده میشود :

بانک کشاورزی ایران   تأسیس : ۱۳۳۲

نام این سازمان در بدو تأسیس در سال ۱۳۵۹ بانک فلاحی و صنعتی بود که در سال ۱۳۱۷ به بانک کشاورزی و پیشه و هنر تغییر یافت . در سال ۱۳۳۲ نام آن به بانک کشاورزی ایران تبدیل شد . در سال ۱۳۴۱ نام آن به بانک اعتبارات کشاورزی و عمران روستائی ایران تبدیل شد . در سال ۱۳۴۵ دوباره بانک کشاورزی ایران نام گرفت و از سال ۱۳۴۸ به بعد با نام بانک تعاون کشاورزی ایران فعالیت میکند . برای نشریاتی که قبل از سال

۱۳۳۲ منتشر شده به ترتیب   نگاه کنید به :

۱۳۰۹ - ۱۳۱۷	بانک فلاحی و صنعتی	
۱۳۱۷ - ۱۳۳۲	بانک کشاورزی و پیشه و هنر	
برای نشریاتی که بعد از ۱۳۳۲ منتشر شده به ترتیب	نگاه کنید به :	
۱۳۳۲ - ۱۳۴۱	بانک کشاورزی ایران	
۱۳۴۱ - ۱۳۴۵	بانک اعتبارات کشاورزی و عمران روستائی ایران	
۱۳۴۵ - ۱۳۴۸	بانک کشاورزی ایران	
۱۳۴۸ -	بانک تعاون کشاورزی ایران	

س-۳

خانم بهنام برای تکمیل رساله خود رسماً از طرف مرکز خدمات کتابداری اقدام به فرستادن پرسشنامه‌هایی بدو سازمانهای مختلف دولتی نمود . با وجود در نظر گرفتن کلیه پیش‌بینی‌ها برای پر کردن و بازگرداندن پرسشنامه‌ها ، بیش از ۵۰٪ از آنها باز پس فرستاده نشد . از ۵۰٪ بقیه ، ۲۰٪ از طریق تماسهای شخصی و تلفنی کامل شد . علاوه بر این کلیه منابع موجود نیز برای اطمینان از صحت و دقت کار ، مورد

استفاده و مراجعه قرار می‌گرفت. برای ۳۰٪ بقیه، شکل سرشناسه تعیین شد اما هیچ اطلاعی در مورد تاریخ دقیق تأسیس و زمانهای تغییر نام و سایر اطلاعات مشابه بدست نیامد.

هم‌اکنون خانم بهنام در قسمت فهرستگان مسئول تعیین و تشخیص سرشناسه های مؤسسات و سازمانها اعم از دولتی یا غیردولتی است تا علاوه بر پیشبرد فهرستگان، رساله خود را نیز به نحو احسن تکمیل کند. نتیجه این کار افزوده شدن ۱۰۰ مدخل تازه از سازمانهای غیر دولتی، بهمدخلهای پیشین است که همگی بر روی برگه در دسترس اند.

۴- سرعنوانهای موضوعی

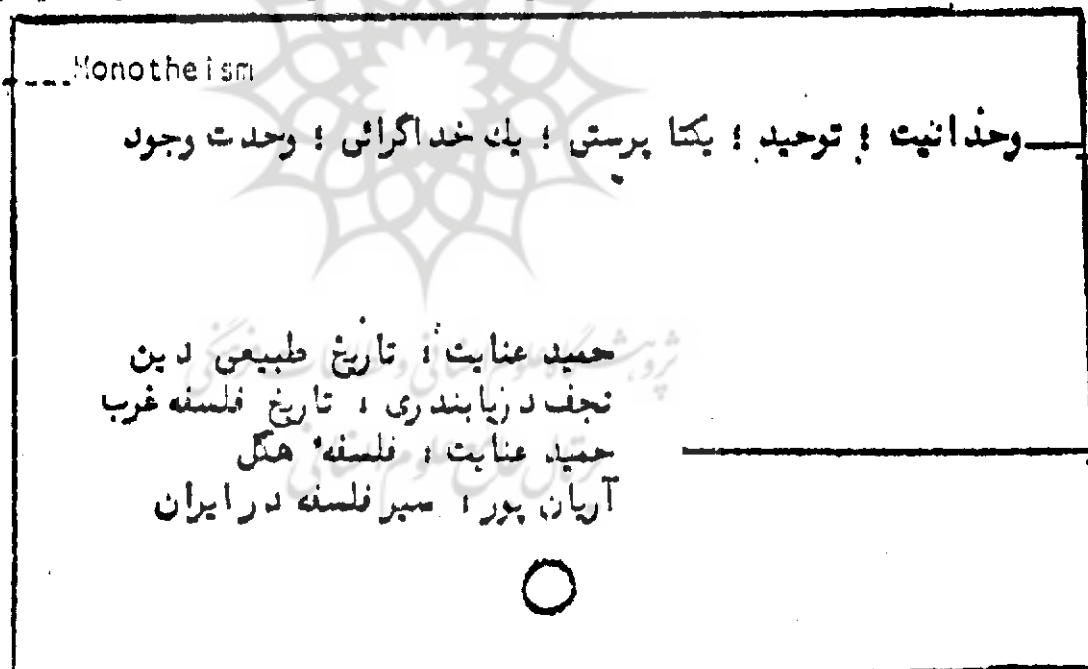
فهرست واژه‌نامه‌ای از معمولترین انواع فهرست در ایران است. جز کتابخانه دانشگاه علوم اداری دانشگاه تهران و کتابخانه شورای فرهنگی بریتانیا که هر دو از فهرست رده‌ای استفاده می‌کنند، بقیه کتابخانه‌های مهم عمومی، تحقیقاتی، یا آموزشگاهی فهرست واژه‌نامه‌ای به کار می‌برند و تنها چند کتابخانه کوچک فهرست های جداگانه دارند.

برغم بسیاری از کشورها، کلیه طرحهای پژوهشی و خدمات فنی مرکز خدمات کتابداری، قالبی و پیش ساخته نیست و بر حسب ضرورت مطرح شده، موجودیت یافته و به انجام رسیده و هرگز بر پایه ترجمه آثار خارجی یا حتی اقتباس و تقلید از آنان به وجود نیامده است.

اولین گام در راه گردآوری سرعنوانهای موضوعی، به دست آوردن کلیه واژه‌ها

و اصطلاحاتی بود که در واژه نامه‌ها چه مستقل یا به ضمیمه کتابهای مختلف از فرانسه و انگلیسی به فارسی ساخته شده بود. از آنجا که این واژه نامه‌ها عموماً به دست افراد مجرب و کاردان و صلاحیت‌دار تهیه شده‌اند، صحیح‌ترین و دقیق‌ترین معادلها را به دست می‌دهند.

روش کار چنین بود که برای هر واژه خارجی با معادل آن به فارسی دو برگه ساخته می‌شد که در دو برگه‌دان جداگانه یکی بر حسب الفبای لاتین و دیگری بنا بر الفبای فارسی گرد می‌آمد و آرایش می‌یافت. این مجموعه واژه‌ها و اصطلاحها که اکنون از بیست هزار مدخل در می‌گذرد، از جمله منابع مراجعه برای ساختن و انتخاب واژه یا اصطلاح مناسب برای سرعنوانهاست. بدیهی است که مدام واژه‌های تازه از واژه‌های جدید یا ضمیمه کتب تازه استخراج می‌شود و به این واژه نامه‌ها افزوده می‌شود.

ش - ۳ نمونه یک مدخل از واژه‌ها

علاوه بر این، ضمن گردآوری واژه نامه‌ها، فلسفه سرعنوان موضوعی و ویژگیهای زبان فارسی مورد بررسی و مطالعه قرار گرفت. در این راه کلیه فهرس سرعنوانهای موضوعی موجود بدزبانهای فرانسو و انگلیسی مطالعه شد و حاصل این بررسیها به صورت خلاصه‌ای از اصول کار به دست آمد. اصل و تصمیم مهم و اساسی آن بود سرعنوانهای موضوعی در عمل مصداق داشته باشند، یعنی برای یکایک آنها کتابی وجود داشته باشد.

پس از تعیین سرعنوان کلیه ارجاعهای آن به فارسی و نیز معادل انگلیسی آنها به دست می آید. اولین منبع تحقیق و جستجو برای یافتن معادلهای انگلیسی فهرست سرعنوانهای موضوعی موجود در فهرست کتابخانه کنگره است. اما در بسیاری موارد، خاصه در موارد مربوط به مطالعات ایرانی و اسلامی، از این کتاب تقریباً هیچ معادلی به دست نمی آید. پس با مراجعه به واژه نامه ها، دائرة المعارف های موضوعی و واژگان نامه ها و مشورت با متخصصان، معادل انگلیسی تعیین می شود. برای حفظ یکدستی و هماهنگی، شکل سرعنوان تا حد امکان نزدیک به صورتی است که در فهرست سرعنوانهای موضوعی ... کتابخانه کنگره داده شده است.

تکمون فهرست فارسی سرعنوانهای موضوعی از کلیه ناهاهنگی هایی که در فهرست کتابخانه کنگره و فهرستهای مشابه دیده میشود، بر کنار مانده است. چه، کلیه نکته هایی که به آنها گرفته اند، مورد بررسی و نظر قرار گرفته و همواره کوشش شده تا از ضعفها و معایب آنها پر هیز شود. در حال حاضر فهرست فارسی سرعنوانهای موضوعی که از سال ۱۳۴۷ در مرکز خدمات کتابداری به کار رفته است، نه صورت برگه ای نگهداری میشود. برای هر موضوع دو برگه مستند موضوعی ساخته می شود که یکی در برگه دان لاتین و دیگری در برگه دان فارسی بر که آزایی می شود. در اینجا نمونه ای از برگه های مستند موضوعی مشاهده می شود.

حقوق جزا (تقسیم جنزانیائی) CRIMINAL LAW (Direct)

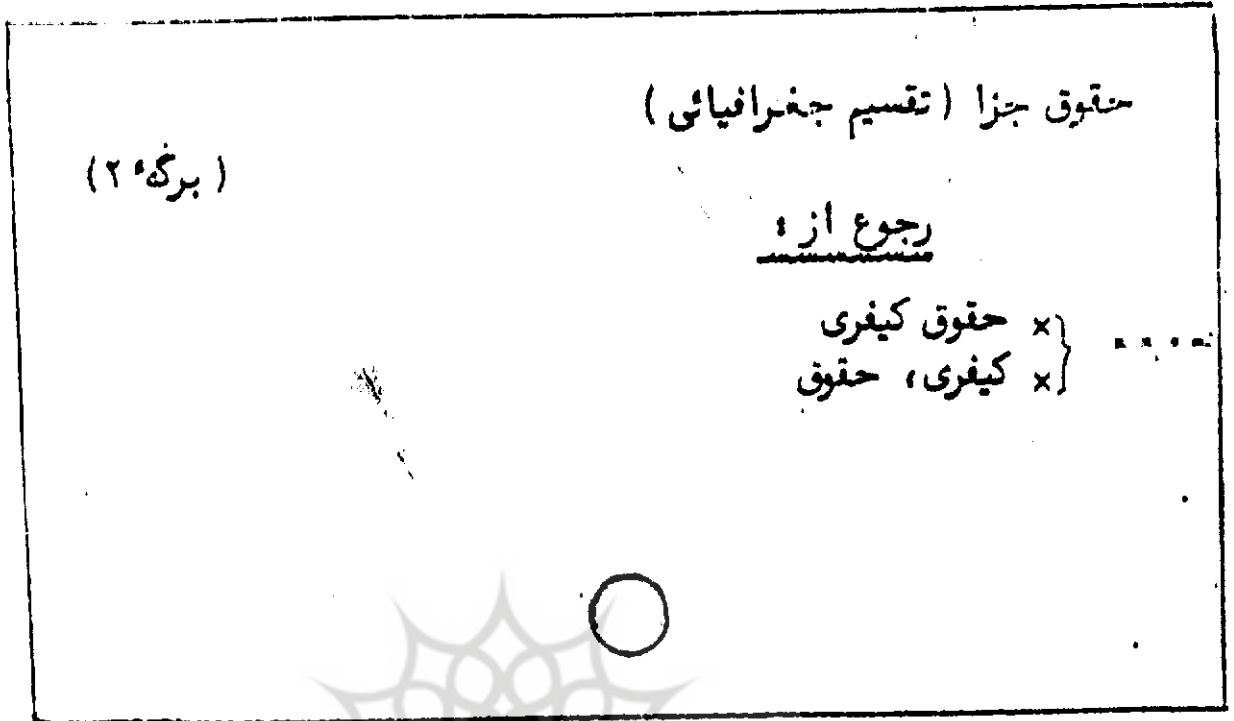
آثار کلی مربوط به پیش بینی، مجازات و تعریف جرائم و شرایط و مسئولیت کیفری را در اینجا وارد کنید؛ آثاری که اختصاصاً قوانین جرم و کیفر در آنها آمده است زیر موضوع "قانون کیفری" وارد می شوند.

رجوع از:

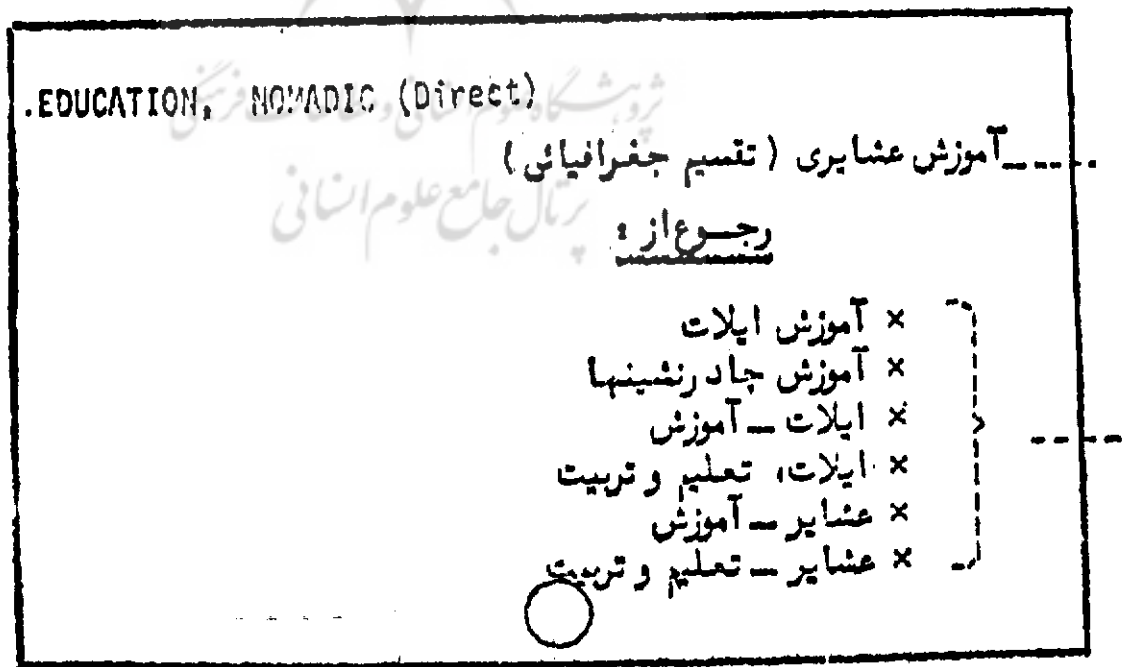
x جزاء حقوق

(ادامه روی برگه بعد)

شکل ۴ (قسمت دوم يك سرعنوان موضوعی فارسی)

شکل ۵ - نمونه دیگر

شماره رده بندی های دیوبی و کنگره مربوط به هر موضوع بر روی برگه نوشته می شود و برای هر شماره رده بندی، برگه جدیدی ساخته می شود و در برگه دان حداکثر گانه ای بر حسب شماره رده آرایش می یابد تا پژوهشها و مطالعاتی را که بر آن بنده در مورد رابطه بین شماره رده ها و سرعنوانها صورت خواهد گرفت، بکار آید.

۵ - طرح خرید کتابهای تازه

تالی الاصول و با در نظر گرفتن ترتیب تاریخی طرحها، جای این بحث در پایان مقاله است، چه بیش از یکسال از عمر آن نمی گذرد. اما از آنجا که صحبت از آن با طرح سرعنوانهای موضوعی ارتباط نزدیک دارد، در اینجا بدان می پردازیم. ضمن تجربه و آزمایش فهرست سرعنوانهای موضوعی موجود و احتمالاً بررسی امکان انتشار آن، ناهماهنگی و عدم تعادل در بخش و تنوع موضوعی آنها مشاهده شد. برای رفع نابسامانی، طرح خرید کتابهای تازه بوجود آمد. بر اساس این طرح مقرر شد تا از هر کتابی که به بازار ایران عرضه می شود نسخه ای خریداری و فهرست نویسی شود. بدین امید که در عرض یکسال کلیه موضوعهایی که در فهرست کنونی سرعنوانها موجود نیست به فهرست افزوده شود. مسلم است که انتشارات دولتی نیز در این طرح از نظر دور نمانده اند. تنها در عوض خریداری، از طریق طرح گردآوری و نمایی سازی نشریات سازمانهای دولتی و غیر دولتی مرکز مدارک علمی برای فهرست نویسی به امانت گرفته میشوند.

تاکنون از این طرح دو نتیجه جنبی دیگر نیز حاصل شده است:

اول افزایش میزان کارآیی مرکز خدمات کتابداری در خدمات فهرست نویسی.

چند، با انتشارات تازه سروکار یافته ایم.

دوم از آن رو که کتابهای هماهنگی با هدف موضوعی کتابخانه مرکز مدارک

علمی ، خود بخود به آن مرکز فرستاده میشود ، این کتابخانه از مجموعه تازه تر و فهرست نویسی سر بهتری برخوردار شده است .

این طرح بصورت تجربی کار خود را با کتابهایی که در سال ۱۳۵۳ منتشر میشدند شروع کرد و چنانچه نتایج آن رضایت بخش باشد به انتشار کتاب شناسی ردهای ملی خواهد انجامید که جای خالیش سخت محسوس است .

۶- تحقیقات در زمینه رده بندی

با دست زدن به کار فهرست نویسی و مطالعه طرحهای موجود رده بندی ، دریافته ایم که هیچیک از طرحهای موجود پاسخگوی مناسبی به مسائل و نیازهای ایرانی نبوده و نیست . پس طرح گسترش ردههای اساسی مورد نیاز مرکز خدمات کتابداری در سیستمهای دیویی و کنگره بر عهده بخش رده بندی قرار گرفت . بدین منظور گروهی مأمور تکمیل ، ویرایش و گسترش موضوعات زیر در سیستم کنگره دیویی شدند .

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱- زبانهای ایرانی

۲- ادبیات ایرانی

۳- تاریخ و جغرافیای ایران

۴- هنرهای زیبا و صنایع دستی ایران

۵- فلسفه و فلاسفه اسلامی

۶- دین اسلام

این گروه ابتدا روشها و خط مشی کار را بر نامد ریزی و تعیین کرد که بتفصیل در مقدمه رده بندی دیویی و فهرست نسبی- زبانهای ایرانی (چاپ ۱۳۴۹

= ۱۹۷۱م در مرکز خدمات کتابداری آمده است و گفتگوان آن در اینجاسخن را به درازا میکشاند.

الف - تاکنون از رده بندی دبویی، بخش های زیر گسترش و ویرایش یافته اند :

۱- زبانهای ایرانی

۲- ادبیات ایران

۳- دین اسلام

که هر سه بخش مورد تصویب آقای بنجامین کاستر از کتابخانه کنگره و فارست پرس (Forest Press) ناشر رده بندی دبویی قرار گرفته اند. دو بخش اول به ترتیب در سالهای ۱۳۵۰ (۱۹۷۱) و ۱۳۵۱ (۱۹۷۲) و گسترش فارسی بخش سوم در سال ۱۳۵۳ و گسترش انگلیسی آن در سال ۱۳۵۴ چاپ و منتشر شده اند. هر يك از این گسترشها به دو زبان فارسی و انگلیسی جداگانه انتشار یافته اند.

۴- جغرافیای ایران

این بخش نیز از جمله طرحهای مشترك بین مرکز خدمات کتابداری و دانشکده علوم کتابداری دانشگاه تهران بود که انجام آن بصورت رساله ای با نظارت نگارنده بر عهده خانم فرشته کاشفی دانشجوی دوره فوق لیسانس کتابداری و کارمند مرکز خدمات کتابداری قرار گرفت. در این رساله بجای شماره های دبویی شماره های جدیدی بکار گرفته شد و آخرین تقسیمات کشوری و آخرین مرزهای رسمی بنا بر تقسیمات کشوری وزارت کشور ملاک عمل واقع شد.

کار رساله در آذرماه ۱۳۵۴ پایان یافت که امید است پس از تجدید نظر

کامل، چاپ و منتشر شود.

ب - سه بخش زیر درسیستم رده‌بندی کتابخانه کنگره هم اکنون در دست

مطالعه و بررسی است :

۱ - ادبیات ایرانی . که اینک در مراحل اولیه‌بازبینی و ویرایش است.

۲ - دین اسلام .

۳ - تاریخ ایران .

دین اسلام

بخش مربوط به دین اسلام هم اکنون در دست ترجمه به انگلیسی است که سپس برای نقد و اظهار نظر و احتمالاً تصویب نهائی بکتابخانه کنگره فرستاده خواهد شد. بر اساس اینکار سه سال تحقیق و بررسی مداوم صرف شده است (از سال ۱۳۵۲ -) و برای انجام آن ابتدا بررسی کامل از کتاب‌شناسی‌های عربی و ایرانی بعمل آمد و بر اساس آن طرح اولیه‌ای تهیه شد. این طرح عملاً در مورد ۱۵ هزار جلد کتاب اسلامی موجود در کتابخانه دانشکده الهیات دانشگاه فردوسی (دانشکده مشهد آ زمان) مورد تجرب به و آزمایش قرار گرفت. بدین ترتیب پیش نویس جدیدی بدست آمد که بر اساس تغییرات و ویرایش‌های فراوان در طرح اولیه ، استوار بوده سرانجام در پایان کار در دانشگاه مشهد ، سومین ویرایش از این طرح نیز بعمل آمد. ویرایش نهایی نه فقط بر اساس کتابهای کتابخانه دانشکده الهیات ، که بامشورت و نظر خواهی از چند تن از استادان الهیات دانشگاه تهیه شده بود . ضمن کار ، فهرستی از سرعنوانهای موضوعی مربوط به اسلام نیز گردآوری می‌شد) .

از این سومین ویرایش ترجمه‌ای به عربی توسط آقای احمد طاهری عراقی

متخصص موضوعی ما در این باب ، که از او ان کار این مسئولیت را برعهده داشت به

مصر برده شد و سه ماه به تحقیق و تفحص در کتابخانه‌های مصر و مشورت و مباحثه با استادان، کارمندان و متخصصان موضوعی دانشگاه قاهره و نیز متخصصان رده‌بندی که در سازمان عمومی کتاب مصر (دارالکتب المصریه) کار میکردند، گذشت. نظر به قول و قرارها و پیش‌بینی‌های قبلی که در این زمینه بعمل آمده بود، از این سه ماه بهترین نتیجه گرفته شد. با این همه از آنجا که وقوف بر آراء قسمتهای دیگر جهان اسلامی نیز برای تکمیل کار لازم بود، آقای طاهری عازم بیروت شد تا علاوه بر شرکت در کلاسهای فهرست نویسی عربی آنجا، حاصل کار خود را با متخصصان و مطلعان در میان گذارد و هم از کتابخانه‌های آنجا بازدید و بررسی بعمل آورد. آنچه اکنون از تقسیم‌بندی دین اسلام در رده‌بندی کنگره بدست آمده، حاصل همه این کوششها و پژوهشهاست.

تاریخ ایران

بی تردید تا بر آوردن همه نیازهای کتابخانه‌های ایرانی در زمینه رده‌بندی، راهی دراز در پیش است. ویرایش و گسترش مبحث تاریخ در رده‌بندی کنگره، که خود موضوع سئوالات فراوان و نیازهای مبرم جمله کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی است، حدود شش ماه پیش در زمره طرح‌های مشترک مرکز خدمات کتابداری و دانشکده کتابداری قرار گرفت، بدین صورت که موضوع رساله مشترک دوتن از دانشجویان دوره فوق لیسانس کتابداری قرار گرفت که هر دو صاحب‌علاقه و مطالعه فراوان در زمینه تاریخ ایران و اسلام و ضمناً از کارمندان مرکز خدمات کتابداری بودند. نویسنده این مقاله کار نظارت بر این رساله را پذیرفت و رساله با بکار گرفتن روش‌ها و خط‌مشی‌های مرکز خدمات کتابداری در جهت ارزش‌ها و معیارهای آن پیش رفت، با آنکه کار رساله پایان یافت، اما کار گسترش تاریخ ایران هنوز به انجام

نرسیده است و هم‌اکنون در پی یافتن طرق مراجعه به چند کتابخانه دانشگاهی و نیز کتابخانه مجلس سنا که صاحب مجموعه‌های غنی از تاریخ ایرانند، برآمده‌ایم تا برای یکایک نشانه‌ها پستوانه‌ای از میان کتابها بیابیم.

۷- فهرستگان ایران

تهیه فهرستگان ایران (Iranian National Union Catalog) از جمله نخستین طرح‌های مرکز خدمات کتابداری بوده است. روش شناسی، برنامه ریزی و تعیین خط مشی این طرح، بتفصیل در مقدمه جلد اول فهرستگان آمده است. در اینجا شاید تنها ذکر این نکته بجا باشد که هم‌اکنون از ۶ جلد اولین گروه از بخش لاتین فهرستگان که تنها شامل مجموعه ۸ کتابخانه است، چهار جلد منتشر شده که جلد پنجم نیز در دست صحافی است و بزودی منتشر خواهد شد. این هشت کتابخانه جنبه تجزی و آزمایشی داشتند. گروه بعدی شامل کلیه کتابخانه‌های مهم دانشگاهی، تحقیقاتی و دولتی خواهد بود و بالاخره سومین گروه یا مجموعه ابراشناسی، کتابهای فارسی و کتابهای مربوط به ایران را که در کتابخانه‌های خارج از ایران موجود است دربر خواهد گرفت.

فهرستگان در دو بخش جداگانه لاتین و فارسی - عربی تهیه میشود. که بخش دوم کلیه زبانهای را که الفبای مشابه فارسی دارند چون عربی، اردو و ترکی قدیم، دربر میگیرد. بخش فارسی هنوز تدوین و تکوین نیافته است. اما پس از تکمیل، چون گروه دوم بخش لاتین، مجموعه کلیه کتابخانه‌های دانشگاهی، تحقیقاتی و دولتی را شامل خواهد بود.

در چهار سال گذشته، بیشترین کوشش ما صرف یافتن راهی برای مسأله سرشناسه‌های برگزیده فارسی و ویرایش آنها شده است. چه در میان کتابخانه‌ها

وحتی در يك کتابخانه ، چنان ناهاهننگی و سهو و خطاهای فراوانی بچشم میخورد که میزان آن باور نکردنی است . از همین روست که هر سرشناسه باید بتنهایی بررسی شود و برای هر سرشناسه جدید برگه مستند مؤلف ساخته شود . این برگه‌های مستند مؤلف خود بخود به فهرست مستند مؤلف بخش فهرست نویسی مرکز خدمات کتابداری افزوده می‌شوند و بدین ترتیب موجودیتشان مورد تصویب و تأیید و نیز استفاده فهرست نویسان قرار میگیرد .

علاوه بر تشخیص سرشناسه صحیح برای هر کتاب ، تعیین شکل و فرم سرشناسه نیز کاری بس مهم است که با توجه به ملیت یا زمان شکوفایی مؤلفان ، برای هر مؤلف شیوه‌ای خاص دارد . بهمین سبب سرشناسه‌های فهرستگان فارسی به چهار بخش جداگانه تقسیم شده است : ۱- سرشناسه مؤلفان عرب و پاکستانی و هندی و... و ایرانی (تا قبل از سال ۱۳۵۴) ، ۲- مؤلفان خارجی که آثارشان به فارسی ترجمه شده است ، اعم از اروپائی و امریکائی . که در این مورد علاوه بر تشخیص و تعیین سرشناسه ، روش نوشتن آن به فارسی نیز در حفظ یکدستی و هماهنگی مدخلهای فهرستگان تأثیر مهم دارد . ۳- سرشناسه مربوط به سازمانها و مؤسسات دولتی و غیردولتی . ۴- سرشناسه مربوط به مؤلفان معاصر ایرانی . نظر به اهمیت کار ، در هر بخش جداگانه چند تن از کارمندان متخصص و غیر متخصص به کار مشغولند و با این حال هنوز نمیتوان با قاطعیت تاریخ اتمام آن را پیش بینی کرد .

از آنجا که فهرستگان تنها منبع اطلاع رسانی موجود در زمینه امانت بین کتابخانه‌هاست ، در ایران و خارج از ایران بکار می‌رود . از همین روست که بر که-دانه‌های آن که هم‌کنون شامل مجموعه الفبایی شده فارسی ولاتین ۷۵ کتابخانه است ، دائماً جوابگوی سئوالات مراجعانی است که از طریق نامه ، تلفن یا حضور از کتابها و محل آنها میپرسند .

1207-1213, *Mosavi, Jalaloddin Rumi, *Mystical Poems of Rumi*, 1207-1213*

Mystical poems of Rūmī; first selection, poems 1-200.
Translated from the Persian by A. J. Arberry. (Chicago)
University of Chicago Press, 1968.

v. 203 p. 23 cm. (UNESCO collection of representative works:
Persian heritage series, no. 3)

TAR

Bibliography: p. 203.

i. Arberry, Arthur John, 1905- tr. ii. Title. (Series)

PK6480.E5A7

891.5'5'11

68-29935

MARIC

Library of Congress

(7)

ش ۷- نمونه یک برگ تصحیح شده فهرستگان، که باید برای چاپ دوباره
ماشین شود

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

طرح کانون کتابشناسی

از جمله طرحهای دیگر مرکز خدمات کتابداری تشکیل کانون کتابشناسی
برای استفاده فهرست نویسان و سایر کارکنان بخش خدمات فنی کتابخانه ها و نیز
محققان و دانشجویان علوم کتابداری بوده است. بدین منظور کلیه مواد چاپی و
غیر چاپی در آن گردآوری شده است که بقرار زیرند:

- ۱- کتابشناسیهای ملی کشورهای مهم.
- ۲- فهرستگانها و فهرستهای مختلف کشورها.
- ۳- کتابشناسیهای عمومی و مجموعههای شرقی.

۴- تذکره‌ها و سرگذشت‌نامه‌های جمعی

۵- واژه‌نامه‌های بیشتر زبان‌های زنده دنیا و سایر مواد مراجع عمومی

۶- منابع گزینش و سفارش کتاب

۷- کتب عمومی مربوط به کتابداری

۸- اکثر مجلات مهم کتابداری و کتاب‌گزینی و نقد کتاب

۹- راهنماهای کتابخانه‌ها، ناشران، مؤسسات و غیره.

در آنکه در آغاز کار، هدف از تشکیل این قانون بر آوردن نیازهای کارمندان مرکز خدمات کتابداری و مرکز مدارک علمی بود، اما اکنون قانون کتابشناسی مرکز خدمات کتابداری مورد مراجعۀ دائم و مکرر کتابداران سراسر کشور است که از استان‌های مختلف به منظور جستجو و تکمیل اطلاعات کتابشناسی کتاب‌های کتابخانه خود بدان مراجعۀ میکنند. مجموعه این کتابخانه‌ها یکی از کاملترین مجموعه‌هایی است که در کشور ما یافت میشود، دائماً توسعه مییابد و تازه نگه داشته میشود. چنانکه مجموعه میکروفیلم MARC/BNB آن تازه‌ترین خدمات اطلاعاتی و کتابشناسی را در باب کتابهای انگلیسی در اختیار کتابداران و فهرست‌نویسان میگذارد. از این قانون، دانشجویان رشته کتابداری در سطوح مختلف و از مدارس گوناگون استفاده فراوان میکنند و از آنجا که صاحب مجموعه‌ای غنی از منابع فهرست‌نویسی است، محل تشکیل کلاس‌های فهرست‌نویسی دانشگاه تهران و مدرسه عالی ایران زمین است.

۸- طرح دیگر نویسی (Transliteration)

بار دیگر، تحقیق در این بره بصورت یکی از طرحهای مشترک بین مرکز خدمات کتابداری و دانشکده کتابداری برعهده یکی از کارکنان مرکز که خود از دانشجویان ممتاز رشته کتابداری دانشگاه تهران بود گذارده شد تا قواعدی برای

دگر نویسی کلمات و اسامی انگلیسی به فارسی و بالعکس تدوین کند. البته قبلاً قواعدی که دکتر ناصر شریفی برای دگر نویسی کلمات و اسامی فارسی (و عربی) به انگلیسی تنظیم کرده بود، با جرح و تعدیلی چند، از آغاز تأسیس مرکز خدمات کتابداری، در فهرست نویسی بکار می‌رفت. قرار بر این شد که خانم پرناز عظیمی که زیر نظر نگارنده به این کار پرداخته بود، این روش و روش‌های مشابه دیگر را بررسی کند و نظرات اصلاحی خود را مطرح سازد. ولی کار اصلی، تهیه قواعدی برای دگر نویسی کلمات و اسامی انگلیسی به فارسی بود. نتیجه این پژوهش‌ها بسیار درخشان بود که در پرتو آن ناهمسانی‌های حیرت‌انگیزی در دگر نویسی اسامی مؤلفان انگلیسی و امریکائی که حاصل تفاوت سلیقه مترجمان مختلف بود، از آن پیش غیر قابل تصور بود، بر ملا شد. در هر حال این رساله که در سال ۱۳۵۲ به اتمام رسید، عملاً در ضمن کار در مرکز خدمات کتابداری و برخورد با موارد مختلف پیراسته‌تر شد. نیز به چند تن از استادان زبان‌شناس ارائه شد و از نظر گاه کتابداری مورد بحث و بررسی قرار گرفت. در حال حاضر برای آنکه این رساله جامعیت بیشتری یابد و هم بدلیل آنکه رابطه‌های مستقیم با کار تشخیص و تعیین سرشناسه مؤلفان خارجی فهرستگان دارد، نویسنده این رساله بکار تعیین سرشناسه‌های آثار خارجی ترجمه شده به فارسی فهرستگان مشغول است تا ضمن کار، با توجه به انواع نمونه‌ها، رساله خود را نیز تکمیل کند.

۹- طرح‌های ماشینی کردن مرکز خدمات کتابداری

فکر استفاده از کامپیوتر بهنگام گردآوری بر گه‌های فهرستگان پیش کشیده شد. چه، در آن زمان تنظیم و ترتیب این بر گه‌ها انجام ناپذیر مینمود. پس یکی از متخصصان کامپیوتر که در آن هنگام در استخدام مرکز خدمات کتابداری بود، در زمینه امکان ماشینی کردن فهرستگان دست به تحقیقات و مطالعات تجربی دامنه‌داری زد.

نتیجه کار نوید کننده بود. چه، مشکل اصلی، نبودن کتابداری بود که متخصص کامپیوتر هم باشد. پس برنامه متوقف و توجه بیشتر دوباره معطوف به نیروهای انسانی شد. با این همه، هنوز امکان ماشینی کردن وجود دارد و با رشد مجموعه بر گه‌ها و مشکلات مربوط به فروش و نگهداری آنها این نیاز بیشتر احساس میشود. پس از تجربه ناموفق قبلی که به علت عدم تفاهم میان کتابداران و متخصصان کامپیوتر پیش آمده بود، بر آن شدیم تا از متخصصان خارجی که در هر دو موضوع تبحر داشتند استفاده کنیم. پس با مؤسسه بین‌المللی سایکان (شرکت سیستم‌های کنترل علمی با مسئولیت محدود) تماس گرفته شد و قراردادی تنظیم شد که طبق آن متخصصان این مؤسسه بررسی دقیق در مورد امکان کامپیوتری کردن فهرستگان و نیز مجموعه بر گه‌های فهرست نویسی مرکز خدمات کتابداری بعمل آورند. در ۵ آبان ۱۳۵۲، آقای استیفن پلفی (Stephen Palfy)، از مشاوران برجسته سایکان از لندن به ایران آمد تا در این زمینه به بررسی بپردازد و پس از یکماه گزارشی از بررسی دو هفته‌ای خویش در مرکز خدمات کتابداری بدست داد. در این گزارش کلیه امکانات و راه‌حلها و پیشنهادهای مربوط به امکان کامپیوتری کردن مرکز خدمات کتابداری تشریح شده بود.

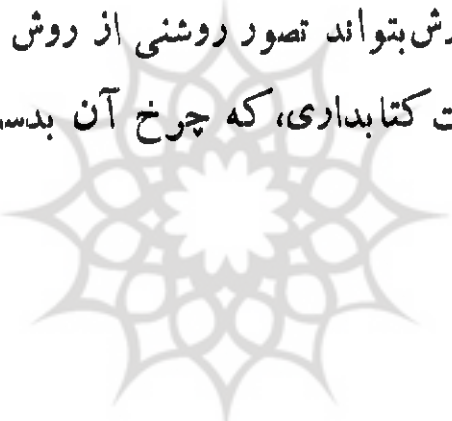
بنابراین گزارش، باید از کامپیوتری کردن فهرستگان بطور کلی چشم پوشید اما کامپیوتری کردن مجموعه بر گه‌های فهرست نویسی مرکز خدمات کتابداری که خود مسائل فروش و انتشار فصل به فصل و سالانه صورت کتابهای فهرست شده در مرکز خدمات کتابداری را نیز حل خواهد کرد، قویاً توصیه شده است.

کار با آقای پلفی تجربه‌ای بس جالب بود. پس از مطالعه گزارش و مباحثات فراوان به این نتیجه رسیدیم که بهترین راه برای تحقیق نهایی باری جستن از سایکان است. متأسفانه مرکز خدمات کتابداری هنوز نتوانسته است موافقت رؤسای مؤسسه تحقیقات و برنامه ریزی علمی و آموزشی را در اختصاص دادن بودجه اضافی برای

ادامه این طرح بدست آورد .

آنچه گذشت تنها مختصری از اساسی ترین طرحهای پژوهشی مرکز خدمات کتابداری بود که در حال حاضر نیز ادامه دارند و از طرحهای کوچک دیگری چون انتشار کتابهای مرجع، ترجمه متون کتابداری، بررسی و انتشار قواعد بر که آرایبی فارسی و لاتین در کتاب دستورنامه بوگه آرائی، استاندارد کردن کتابخانهها و تجهیزات آنها در کتاب استاندارد کردن کتابخانهها و لوازم کتابخانه، سخنی نگفته ایم .

امید است که این گزارش بتواند تصور روشنی از روش انجام و پیشبرد تحقیقات و خدمات مرکز خدمات کتابداری، که چرخ آن بدست ما می گردد، در پیش چشم بگذارد .

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی